

12 Mayıs 2015, Salı, Sözel Bildiriler IX, Yeşil Salon, Saat: 13.30 - 15.00

SS039

AİLE İÇİ ŞİDDET ve ÇOCUK İSTİSMARI OLGULARINDA SANAT TERAPİSİ

Özge KAR⁽¹⁾, Fevziye TOROS⁽²⁾

¹Toros Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Grafik Tasarım Bölümü, Mersin

²Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Mersin

ÖZET AMAÇ

Sanat duygu ve düşünceleri ifade etmede oldukça başarılı ve etkili dışavurum aracıdır. Bu nedenle psikolog ya da psikiyatrlar hasta ile iletişim kurmak açısından sanat gibi dışavurumcu terapi formları kullanışlı olmaktadır. Çünkü sanat, aklın kelimelere uyguladığı bilinçli sansürü bypass edebilecek ve bilinçaltına gizlenmiş olan duygu ve deneyimleri ortaya dökebilecek yapıdadır. Bu çalışmada aile içi şiddet ve çocuk istismarı olgularında üretilen çalışma örneklerinin sunulması, sözel olmayan bir dışavurum aracı olan sanat terapisinin, tanı ve rehabilitasyon süreçlerine katkılarının sunulması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında takip edilen 15 çocuk olgu, serbest resim çizimi yoluyla sanat terapisi uygulanmış, yaratma süreçleri ve üretilen resimler sanatsal ve psikiyatrik açıdan yorumlanarak bulgular, olguların aldıkları tanılar ile karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya dahil edilen 15 olgunun resimlerinde, ince motor beceriler ve yaşa göre resim çizme yeteneği, figürlerin türleri, sayfada kapladığı alan, obje ve insan figürlerinin temsil ettikleri şeyler, birbirlerine oranları, figürü oluşturan komponentlerin oransal büyüklükleri, renk seçimi, genel kompozisyon ve konu çarlarından yorumlandı. Obsesif Kompulsif tanı alan çocukların kağıdı ve figürleri özenli ve simetrik kullandıkları, selektif mutizmlı çocuk olgunun insan figürlerine ağız çizmediği, özgüven yetersizliği olan çocukların kendilerini ve diğer figürleri çok küçük çizdikleri, dikkat eksikliği hiperaktivite tanısı olan çocukların karışık ve anlamsız figürler çizdikleri, aile içi şiddet mağduru ve parçalanmış aile çocuklarının ise evdeki huzursuzluğu resmettikleri gibi, bunun sebebi olarak gördükleri kişiyi kötüleyici kompozisyonlar çizdikleri, mental retarde olguların yaşa göre resim çizme yeteneklerinin düşük oldukları ve cinsel istismar mağduru çocukların ise cinsel aktivitenin türüne göre organları abartılı ve büyük çizerek ön plana çıkardıkları görüldü.

SONUÇ

Çalışmaya dahil edilen çocuk olguların resimlerinden elde edilen bulgular psikiyatrik açıdan tanılar ile uyumlu bulundu

Anahtar kelimeler: Sanat terapisi, Aile içi şiddet, Çocuk istismarı, Obsesif Kompulsif, Dikkat eksikliği hiperaktivite

GİRİŞ:

Sanat:

Britannica Ansiklopedisi (2014) sanatı “başkaları ile paylaşılabilir estetik objelerin, nesnelere ve deneyimlerin yaratımında beceri ve hayal gücünün kullanımı” olarak tanımlamaktadır. Bu geniş anlamına göre sanatın insanlık tarihi kadar eski olduğu, prehistorik sanattan, çağdaş sanata kadar uzandığı ortaya çıkmaktadır. Sigmund FREUD ise sanatı kişisel bunalımları, karabasanları olumsuz etki yaratmadan boşaltma, bu yolla bir rahatlık ve ferahlık hissetme, hoşnutluk elde etme ve bütün bu işler nedeniyle de “güzel” diye tanımlanma işi olarak tanımlamaktadır. Sanatın tanımlanması hatta tanımlanabilir olup olmadığı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Ancak genel olarak kabul gören bir gerçek vardır ki o da sanatın yaratıcılığın bir ifadesi olduğudur. Yaratıcılık ise insanların kendini gerçekleştirme sürecinin göstergesi olarak duygusal sağlığın en yüksek derecesini ifade eder (Weiten, 2001)(Freeland 2001).

Sanat ve psikoloji:

Sorumlu Yazar: Özge KAR, Toros Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Grafik Tasarım Bölümü, Mersin, 05534848366, ozge.kar@toros.edu.tr

Psikoloji ekollerinden biri olan Gestalt terapi yaklaşımı; yaşamı tek bir alana yoğunlaşarak sürdürmenin, kişilikte kutuplaşmaya neden olabileceğini ve bu durumun ruhsal bozukluk yaratabileceğini savunur. Gestalt terapi yaklaşımına göre; bireyin tüm özelliğinin farkında olması ve kendini bir bütün olarak algılayabilmesi, ruh sağlığını dengede tutabilmenin bir gereğidir. Sanat üretme sürecinin, yaşam mücadelesi içerisinde çalışmaya kanalize olmuş, başarı için boğuşan bireylerin ruhsal dengelerini sağlamadaki pozitif etkisi tartışmasız bir gerçekliktir. Psikolojik açıdan sanat; kişinin çatışma ve sürtüşmelerinden, mutluluk, tutku ve coşkularından kaynaklanan kaygılara sanat yoluyla çözüm aramadır veya cevap vermedir (Acar, 2015)

Psikoterapi ve Sanat:

Eski zamanlardan beri bilinen rehabilite edici özelliğinin yanı sıra, sanat duygu ve düşünceleri ifade etmede oldukça başarılı ve etkili dışavurum aracıdır. Kişilerin, sözel dil aracılığıyla bastırılmış duygularını ve altında yatan çatışmaları ifade etmede zorlanabileceği bilinmektedir. Bu nedenle psikolog ya da psikiyatrlar hasta ile iletişim kurmak açısından sanat gibi dışavurumcu terapi formları kullanışlı olmaktadır. Çünkü sanat, aklın kelimelere uyguladığı bilinçli sansürü edebilecek ve bilinçaltına gizlenmiş olan duygu ve deneyimleri ortaya dökebilecek yapıdadır. Örneğin bir yandan terapötik ilişkiyi yansıtırken diğer yandan bireylerin bastırılmış ve tanınmamış duygularını yansıtır, ruhun bilinçli ve bilinçsiz yönleri arasında diyalogu kolaylaştırır ve bilinçsiz materyale somut biçim verir. Bu açıdan sanat; hem tanı hem de rehabilitasyon süreçlerinde faydalı olabilmektedir. Sanat terapisinin amaçları; bilinçaltına atılmış, baskılanmış duygu ve düşünceleri açığa çıkarmak ve kişilere, bilinçaltı ile ilişkili olan uyumsuz davranış yapıları ve defansları konusunda içgörü kazandırmaktır. İngiliz Çocuk doktoru, psikiyatrist ve psikanalist Winnicott (1971) psikoterapinin bireylerin başkaları ve kendileri ile iletişim hizmeti sağlayan yüksek derecede uzmanlaşmış bir oyun formu olduğunu öne sürmüştür. Winnicott, dışavurumcu terapi formu uygulanan kişinin, dış objeler kullanabildiği bu potansiyel alanın kişinin iç ruhsal gerçekliğini, hayal potansiyelinin örnekleri olarak dışarı çıkardığını düşünmektedir. Yaratıcı etkileşimde kişi, dış fenomenlere çeşitli anlam ve duygular yükleyebilmektedir. Duygularını ve düşüncelerini sözel yolla dışarı vurmada sıkıntı yaşayan bireylerde, dışavurumu kolaylaştırmak için sanat terapisi gibi diğer seçeneklere başvurulması önerilmektedir

Sanat terapisi ve amaçları:

Amerikan Sanat Terapisi Derneği sanat terapisini; her yaşta bireylerin zihinsel, fiziksel ve duygusal varlıklarını iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla sanat yapmanın yaratıcı sürecini kullanan bir ruh sağlığı mesleği olarak tanımlamaktadır. Sanat terapisi alanı umut ve iyileşme sağlamanın yanı sıra katılımcılarına hayatın anlamını bulma konusunda yardım etmek için sanatın potansiyel kaynaklarını ve yaratıcı süreci birleştirmektedir. Sanat terapisinin amacı kişinin korkularını, kaygılarını, huzursuzluk ve mutsuzluklarını defetmek değil, bu olumsuz duyguları bazı yaratıcı modaliteler kullanarak dürüst ifadelere dönüştürmektir. Sanat terapisinin iki temel amacından bahsedilebilir; bilinçaltına atılmış, baskılanmış duygu ve düşünceleri açığa çıkarmak ve kişilere, bilinçaltı ile ilişkili olan uyumsuz davranış yapıları ve defansları konusunda içgörü kazandırmaktır. Sanat terapisinin temel amaçları doğrultusunda adli olgularda iki temel kullanım alanı vardır: 1- Tanı: Sözel iletişim problemi olan olgular için sözel olmayan bir iletişim ve öykü alma yöntemi olarak kullanılmalıdır. Bu olgulara örnek olarak küçük yaş, konuşma-ışitme engelli, mental retarde vb verilebilir. 2- Tedavi: Olguların travma sonrası rehabilitasyon ve sosyal hayata adaptasyon aşamalarında oldukça faydalıdır.

Sanat terapisi multidisipliner bir alandır, uygulaması bir ekip ve işbirliği gerektirir. Bu ekipte sanatçının yanı sıra, psikiyatrist, psikolog, sosyal çalışmacı, çocuk gelişim uzmanı, nörolog, hemşire, rehberlik ve araştırma uzmanı da yer alabilir. Sanat terapisi çocuklara, gençlere, yetişkinlere, yaşlı yetişkinlere ve ailelere uygulanabilir ve bu uygulamalar bireysel ya da grup olarak yapılabilir. Sanat terapisinin kullanıldığı temel tedavi ve değerlendirme alanları şunlardır: Anksiyete, depresyon, diğer zihinsel, duygusal sorunlar ve bozukluklar, travma sonrası stres bozukluğu, madde kullanımı ve bağımlılığı, aile ve ilişki sorunları, aile içi şiddet ve istismar, sakatlık ve hastalık ile ilgili sosyal ve duygusal zorluklar, travma, kayıplar ve yas, bilişsel, fiziksel ve nörolojik sorunlar, tıbbi hastalıklar ile ilgili psikososyal zorluklar, stresle başa çıkma, hamilelerde anneliğe hazırlık, hiçbir rahatsızlığı olmayan ve kişisel gelişim talebi.

Sanat terapisinde kullanılan sanat türleri ve teknikleri:

Sanat terapisinde kullanılacak sanat türü, tekniği ve malzemeleri, uygulanacak kişinin yaşı, mental ve fiziksel gelişimi ve yeteneği ile uyumlu olmalıdır. Bu faydalanımlarda kilit nokta başvuran kişi için en uygun sanat tekniğine ve malzemesine doğru karar verebilmektir. Sanat yapmanın kişilerin duygularının en derin katmanlarına kadar ulaşabildiği göz önüne alınarak sanat terapisi seanslarında kullanılacak malzeme ve tekniğin katılımcının ruhsal savunma mekanizmalarını koruyacak şekilde seçilmesi gerekmektedir. Katılımcıya uygun olmayan malzeme ve teknik seçimi; hayal kırıklığına ve geri çekilmeye neden olabileceği gibi kişinin ajitasyonunun artmasına da neden olabilir.

Sanat terapisinde amaç kişinin kendisini kelime kullanmadan simgelerle anlatması olduğundan, her türlü görsel sanatın ekspresyonist sembolleri kullanılabilir: Çizim, Resim, Boyama, Kolaj, Heykel, Seramik, Maket, Fotoğraf, Maske ve Kuklalar, Drama, Müzik, Dans, Film.

Sanat terapisinin yararlanma mekanizmaları:

İletişim: Sanat terapisi katılımcılara kendilerini göstermelerini ve duyurmalarını sağlayacak sözel olmayan bir iletişim biçimi sağlamaktadır. Konuşma bozuklukları ve zeka gerilikleri gibi birçok kısıtlayıcı alanın yanı sıra sözel iletişim kurma problemi yaşayan tüm bireylerde oldukça verimli bir iletişim aracı olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Duyguların idaresi: Sanat terapisi katılımcılarına duygularını tasvir etme ve çözümlenme konusunda geniş bir olanak sağlamaktadır. Çoğu duyumuzun aynı anda kullanıldığı bir deneyim olan sanat yapma, hafızamızı ve serbest duygularımızı uyaracak ve aktif hale getirecek bir yaratıcı süreci serbest bırakmakta ve aktivite seviyemizi arttırmaktadır. Ayrıca sanat yaratmanın ajite bireyler üzerinde yatıştırıcı ve sakinleştirici etkisi olduğu da bilinmektedir. Kişi yaptığı işe odaklanmakta ve enerjisini yaptığı sanata aktarmaktadır. Sonuçta elde edilen his genellikle rahatlama ve yarattığı işin gururu olmaktadır.

- Yaşamı gözden geçirme: Sanat terapisinde katılımcıların sanat aracılığıyla kendi hikayelerini anlatmaları kazanımlarını ve bildiklerini paylaşma, hayatın anlamını bulmalarına yardımcı olur.

-

- Sosyal İletişim: Küçük gruplarla yapılan sanat terapisinin sosyal izolasyonu azalttığı, iletişim ve destek sağladığı bilinmektedir. Sanat terapisi grubu sosyal paylaşım, kişisel hikayelerin paylaşımı ve birlikte çalışma deneyimi için güvenli bir alan sağlamaktadır. Ayrıca grup sanat terapisinde kullanılan materyali paylaşmak ve birbirine yardımcı olmak bir özveri deneyimi yaşatmaktadır. Bu durum yardımcı olan katılımcıların güçlü yönlerini ön plana çıkardığından özgüvenlerini arttırmakta ve hala insanlara verecek şeyleri olduğunu hatırlatmaktadır.
- Umut telkin etme: Sanat yoluyla yeni şeyler öğrenebilme ve öğrenme başarısı özgüveni arttırmaktadır. Bilgi birikimlerinin ve kişisel hikayelerin grup içerisindeki paylaşımı geçmiş yaşamlar ile şimdiki durumlarına entegre olmasına yardımcı olmakta, depresyonu azaltmakta ve umut duygusunu arttırmaktadır.
- Kontrol sahibi olma: Sanat terapisi katılımcılarına; karar verme, sorumluluk alma kontrol sahibi olma şansı sağlamaktadır.
- Fiziksel ve ruhsal sağlıkta gelişme: Sanat terapisi yoluyla yaratıcı sürecin fiziksel ve ruhsal sağlıkta iyileşme ve gelişme yarattığı ve aktivite seviyesinde artma sağladığı ileri sürülmektedir. 55 kanser hastası üzerinde yapılan bir araştırmada sanat terapisi seansları sonrasında ağrıda, yorgunlukta ve kaygı düzeyinde anlamlı azalma olduğu tespit edilmiştir (Nainis, et al., 2006) Şehirde yaşayan 300 kişi üzerinde yapılan diğer bir araştırmada sanat terapisi gruplarına katılan bireylerde daha az doktora gittikleri daha az ilaç kullandıkları ve sanat terapisi almayan gruba göre daha az depresif bulgu gösterdikleri ve kendilerini daha iyi hissettikleri saptanmıştır (Cohen, 2008)
- Olasılıkların değerlendirilmesini sağlama: Sanat terapisi kişilerin sağlıklarını ve yeteneklerini kaybetmeleri, bağımlı hale gelmeleri ile başa çıkmalarında oldukça faydalı bir destekleyici yöntemdir. Kendilerini başka yolla ifade etmekte güçlük çeken kişilerin duygularını ve düşüncelerini sözel olmayan bir yolla ifade etmelerine olanak sağlar. Kişinin sınırlarını saptamasına neleri yapip neleri yapamayacağını farkına varmasına yardımcı olur.

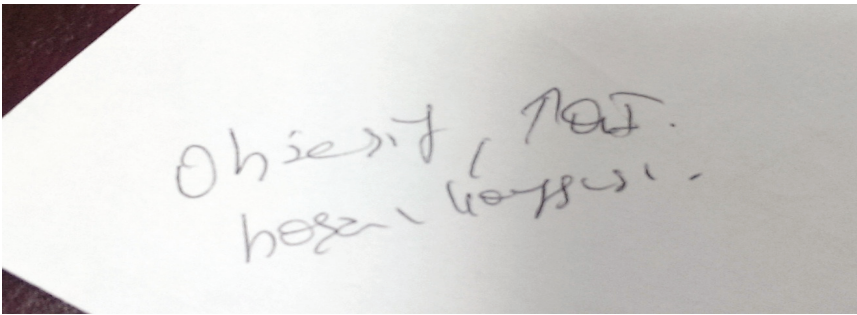
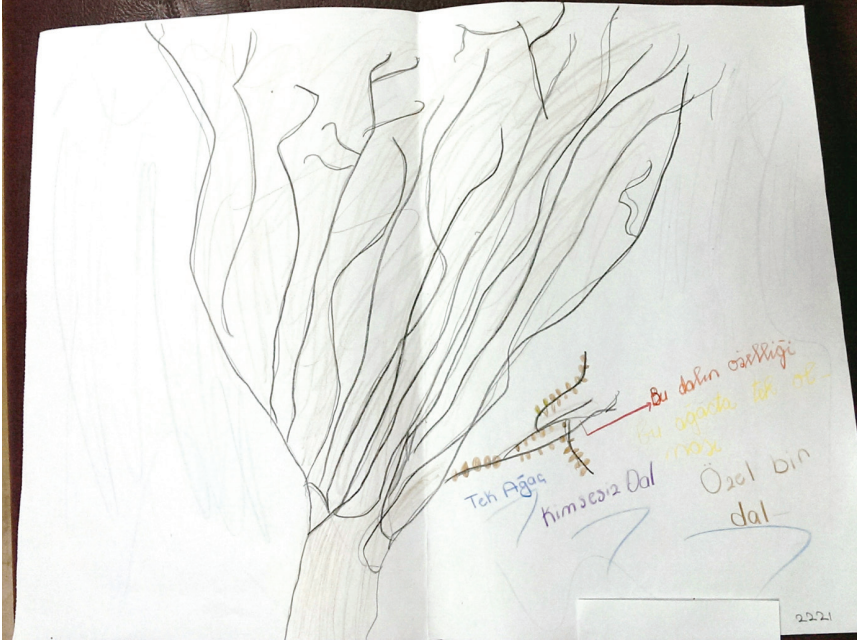
Bu çalışmada aile içi şiddet ve çocuk istismarı olgularında üretilen çalışma örneklerinin sunulması, sözel olmayan bir dışavurum aracı olan sanat terapisinin, tanı ve rehabilitasyon süreçlerine katkılarının sunulması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM:

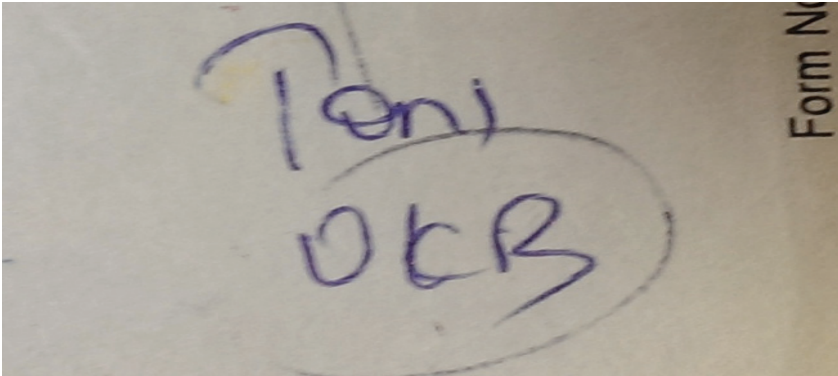
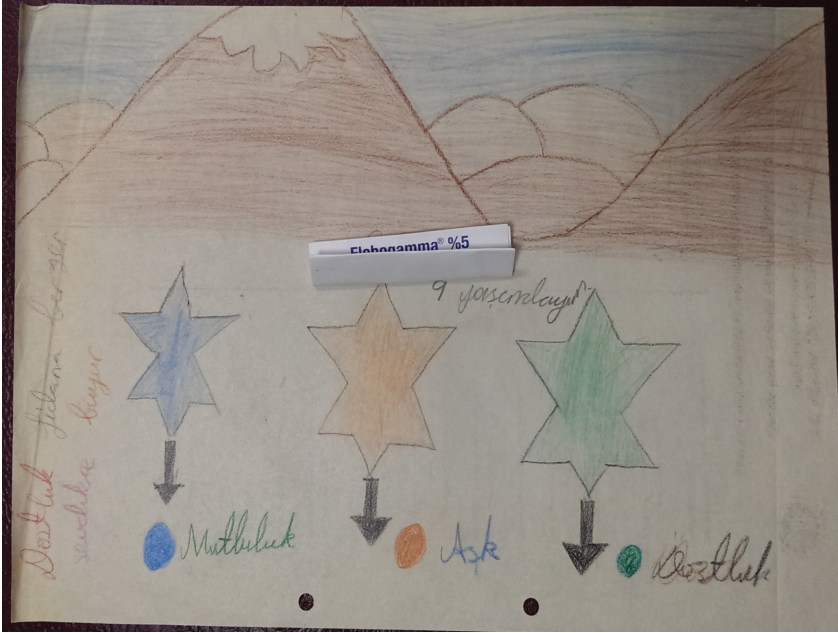
Bu çalışmada Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında takip edilen 15 çocuk olguya, serbest resim çizimi yoluyla sanat terapisi uygulanmış, yaratma süreçleri ve üretilen resimler sanatsal açıdan sanat terapisti ve psikiyatrik açıdan çocuk psikiyatristi tarafından yorumlanarak elde edilen bulgular, olguların aldıkları tanılar ile karşılaştırılmıştır. Ebeveynlere çalışma anlatılmış ve onam alınmıştır. Bu çalışma prospektif kesitsel deskriptif bir araştırmadır. Bu çalışmada hiçbir özel kuruluştan destek alınmamıştır.

BULGULAR

Olgu 1:

Olgu 2:

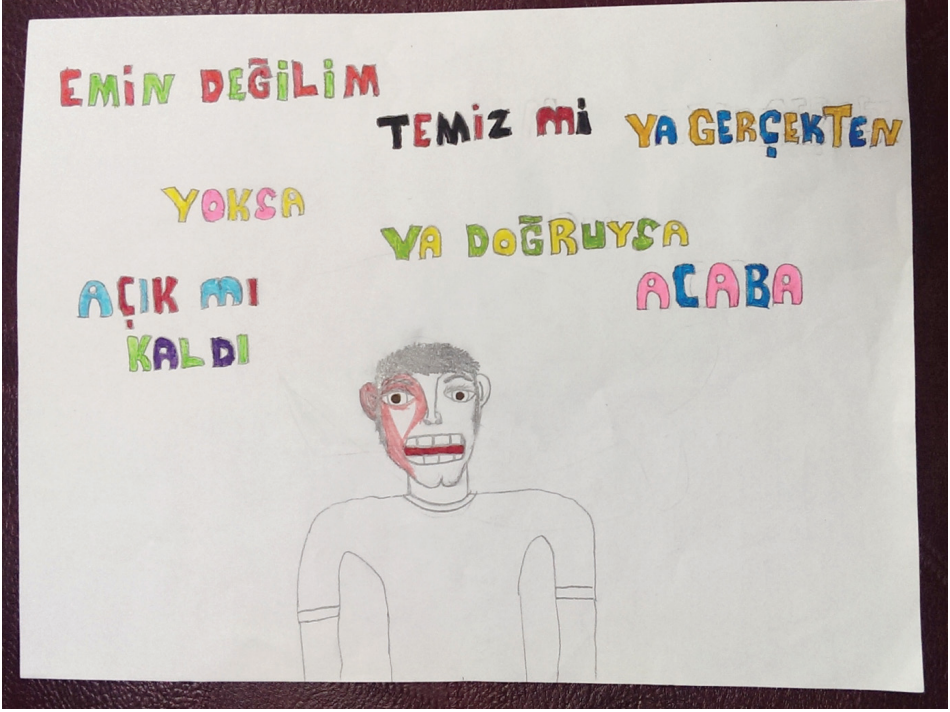

Olgu 3:

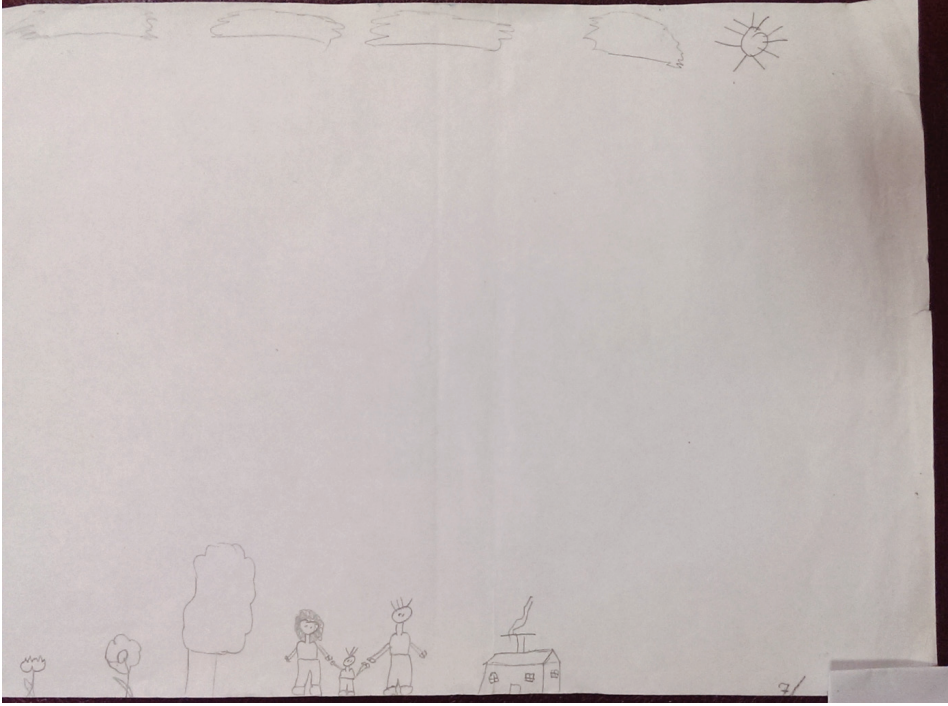
02-11-2006
Serdar m-kim

Olgu 4:

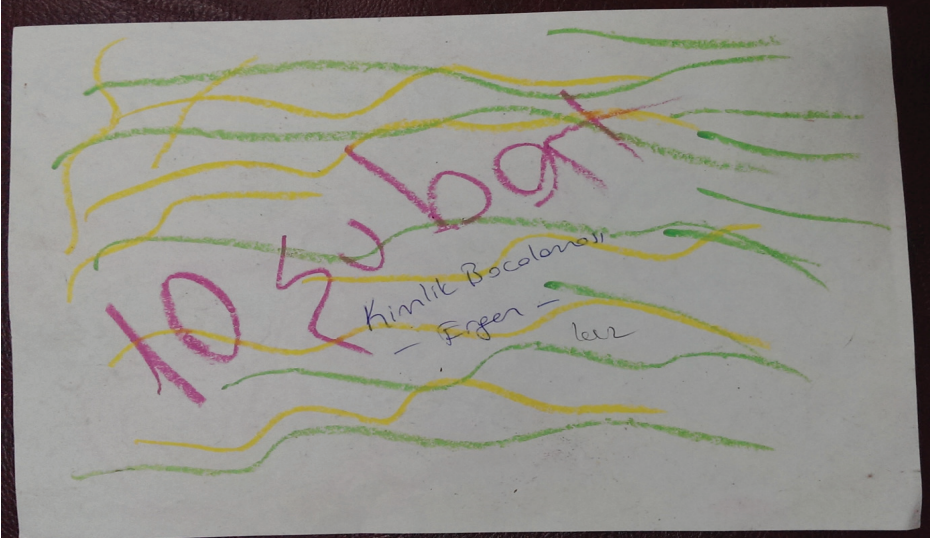
A. K. E. (D. T. 16.6.2001)
 Zayıf tabiiyetler kaplıms.
 kental tabiiyetler ⊕
 birinci aşım mı acaba?
 asansördeki kızı duydum mu?
 kate s.v. söz söyletti mi?
 sük el yıkama ⊕ biriktirme ⊕
 birine zarar verdim mi?
 istenmeyenler
 hastalık- mikroplar, kurtlar mı?
 kararsızlık ⊕ emin olma ⊕
 iş pürü ⊕
 (ve ek olarak DEHB LK kg)

Olgu 5:

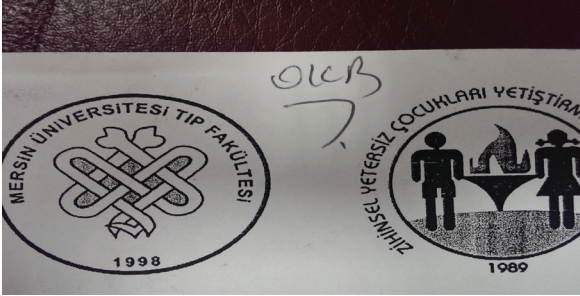

Özgen yetesi?
Baba ad eleştiriyor,
Anne mükemmel yetes.

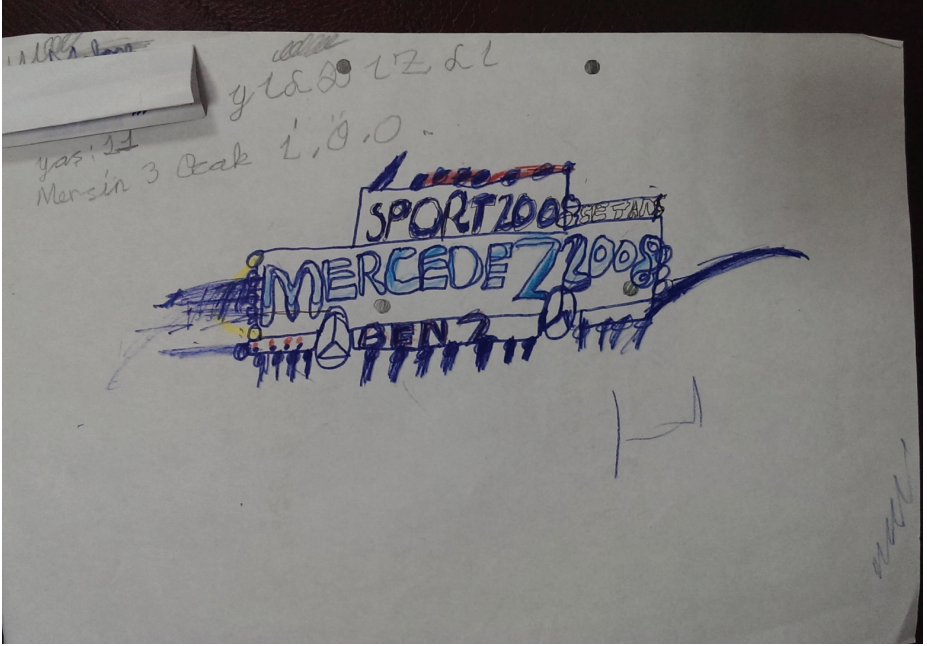
Olgu 6:

Olgu 7:

Olgu 8:

DEĞERLENDİRME

COCUK PSIKIYATRİSİ ANABİLİM DALI TARİH.....
ADI SOYADI

CÜMLE TAMAMLAMA
AŞAĞIDAKİ EKSKİ CÜMELERİ TAMAMLA
ÇOK DÜŞÜNMEYEN AKLINA İLK GELEN ŞEYİ YAZINIZ

1. Ben küçükken..... *abimle beraberim*
2. Okul..... *çok güzel*
3. Büyüyünce..... *okulda olmayacağım*
4. En çok sevdiğim zaman..... *okulda değilken*
5. Oyun..... *okulda değilken*
6. Anladığım şey..... *okulda değilken*
7. Oğlanlar..... *okulda değilken*
8. Annem..... *okulda değilken*
9. İstediğim ki..... *okulda değilken*
10. Bazen dışlandığımda..... *okulda değilken*
11. Kızlar..... *okulda değilken*
12. Beni üzün..... *okulda değilken*
13. Elinde gelse..... *okulda değilken*
14. Öğretmen..... *okulda değilken*
15. Yalnız kalınca..... *okulda değilken*
16. Arkadaşlarım..... *okulda değilken*
17. En çok utandığım şey..... *okulda değilken*
18. Kardeşlerim..... *okulda değilken*
19. Ne yazık ki ben..... *okulda değilken*
20. Babam..... *okulda değilken*
21. Rüyalar..... *okulda değilken*
22. En çok korktuğum şey..... *okulda değilken*
23. Başkalarına göre ben..... *okulda değilken*
24. Keşke annem babam..... *okulda değilken*
25. Kendimi tutamayıp..... *okulda değilken*
26. En çok tiksindiğim şey..... *okulda değilken*
27. Hiç umutlanmadığım şey..... *okulda değilken*
28. En çok kızdığım şey..... *okulda değilken*
29. Keşke ben..... *okulda değilken*

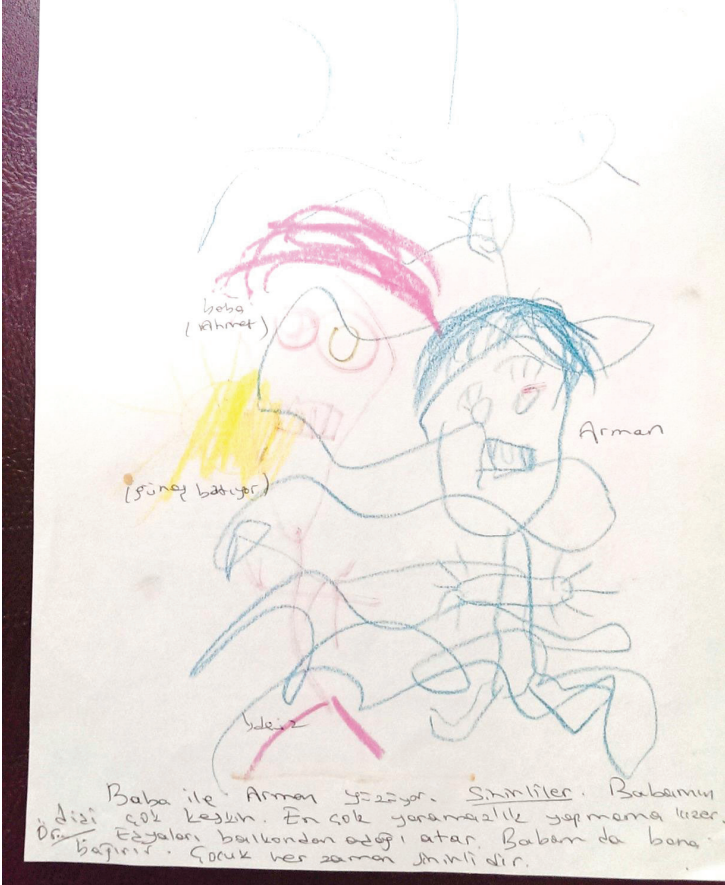
Olgu 9:
DEHB medikal tedavi öncesi

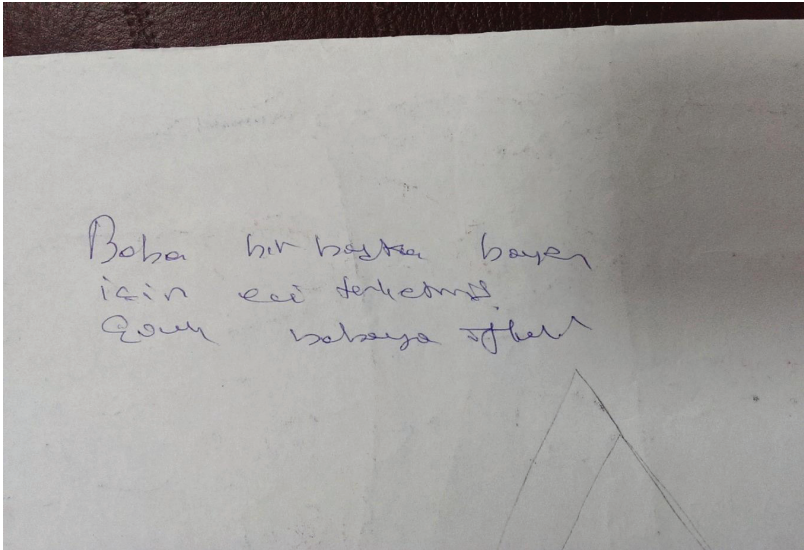
DEHB medikal tedavi sonrası

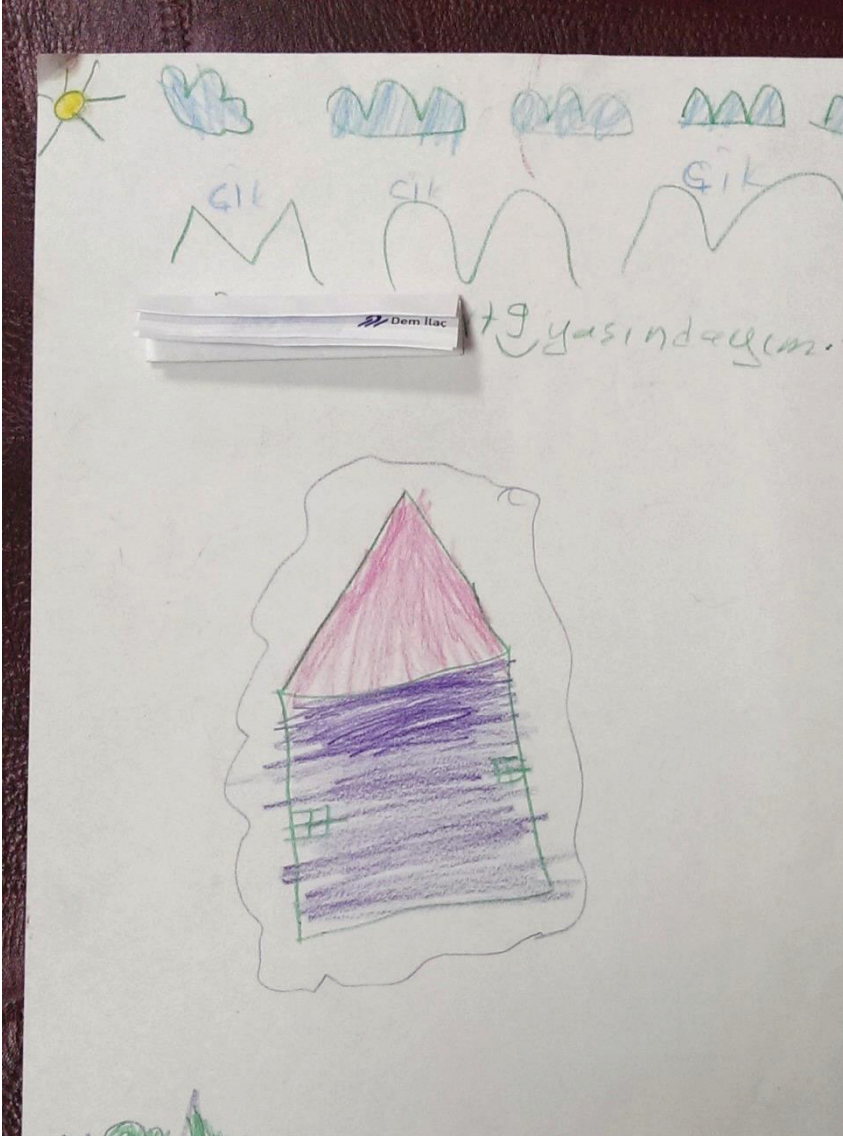
Olgu 10:

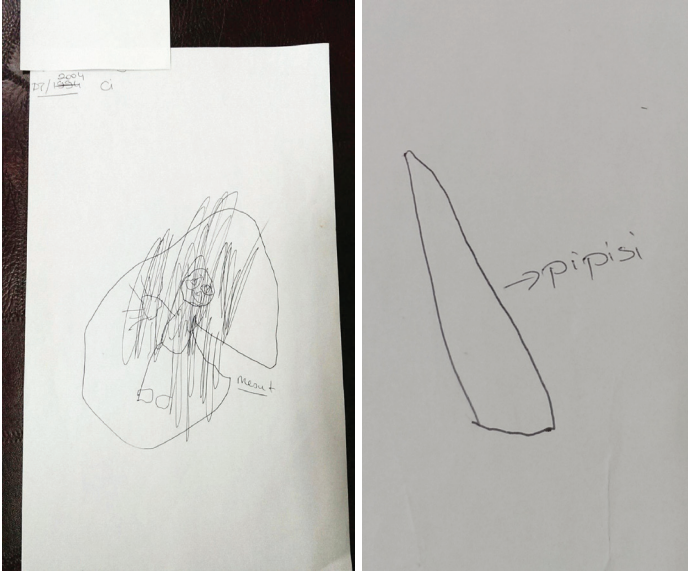
Olgu 11:

Olgu 12:

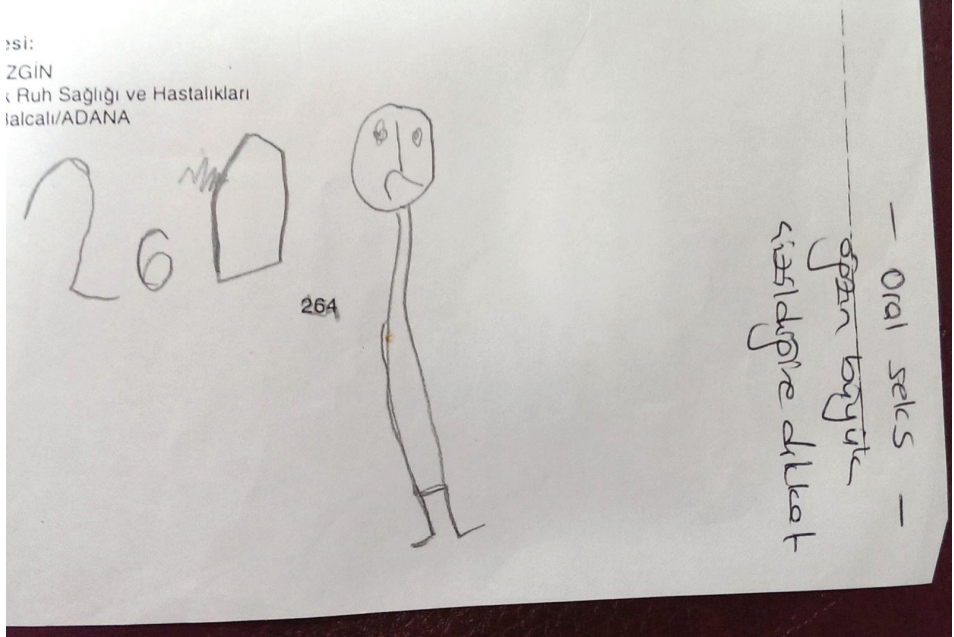
Olgu 13:

Olgu14:

Olgu 15:

TARTIŞMA Obsesif Kompulsif Bozukluk tanısı ile takip edilen çocukların (olgu 1,2,4,7) genellikle kağıdın çizim alanını özenli ve simetrik kullandıkları, figürleri düzgün kontürlü ve simetrik çizdikleri, figürlere yazı ile açıklamalar yazdıkları gözlemlendi. Bu bulgular Obsesif Kompulsif Bozukluk hastalığının genel bulguları ile oldukça uyumlu bulundu.

Selektif mutizmli çocuk olgunun (olgu 3) insan figürlerine konuşma organını temsil eden ağız çizmediği ve bu yolla kendisini ifade ettikleri görüldü.

Özgüven yetersizliği tanısı ile takip edilen çocuk olguda (olgu 5), babanın çocuğu fazla eleştirdiği, annenin ise mükemmeliyetçi olduğu bilinmektedir. Bu olgunun kağıdın çizim alanının çok küçük bir kısmını kullanmayı ve gerisini boş bırakmayı tercih ettiği, kendisini ve diğer figürleri çok küçük çizdiği görüldü. Bu durum çocuğun kendisini değersiz görme duygusunun çizim yoluyla ifadesi olarak değerlendirildi. Kendisini, anne ve babasının ortasında ve her ikisinin elini tutar vaziyette resmetmesinin ise anne ve babayı bir arada tutma ve kendisine yönelik daha fazla ilgi ve sevgi isteğinin dışavurumu olduğu düşünüldü.

Ergen kimlik bocalaması tanısıyla izlenen olgu 6'nın ise kağıt çizim alanı kullanımı, çizeceği kompozisyon ve renk seçimi açısından sürekli kararsızlık yaşadığı ve iç içe geçmiş spiraller çizdiği gözlemlendi. Bu durum kimlik bocalamasının dışavurum formu olarak değerlendirildi.

Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan olgu 9'un tanının bulguları ile uyumlu olarak çizim alanını düzensiz ve hızlı bir şekilde karışık ve anlamsız figürler ile doldurduğu, çizimi bir an önce bitirip sıkılarak kalktığı gözlemlendi. Çizdiği kompozisyonun denizde yüzen bir gemi olduğunu ifade etti ancak denizi ve gökyüzünü kırmızı, gemiyi mavi olarak resmettiği görüldü. Bir süre tıbbi tedavi sonucunda bulguları düzeldikten sonra aynı resmi bir daha çizmesi istendiğinde ise kağıt çizim alanını çok daha düzgün ve orantılı olarak kullandığı ve figürleri düzgün olarak çizdiği, renk seçiminin ise gerçeğe uygun olduğu (mavi deniz, sarı güneş) gözlemlendi. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ancak hiperaktivitesi daha ön planda olan olgu 8'in çok süratli bir yarış arabası çizmesinin kendi hiperaktivitesinin ve yüksek enerjisinin dışavurumu olduğu düşünüldü.

Aile içi şiddet mağduru ve parçalanmış aile çocuklarının ise evdeki huzursuzluğu resmettikleri gibi, bunun sebebi olarak gördükleri kişiyi kötüleştiren kompozisyonlar çizdikleri görüldü. Olgu 10'da babası tarafından fiziksel ve duygusal şiddet gören kız çocuk olgunun, babası sinirli ve dişleri çok keskin olarak resmetmesinin yanı sıra yaşanan olumsuz durumu da babasının tarafında güneşi batırarak ifade etmesi oldukça dikkat çekici bulundu. Başka bir kadınla ilişkisi nedeniyle evi terk eden babanın çocuğu olan Olgu 11'in anne ve babayı birbirlerine uzak şekilde çizmesinin ayrılığı ifade ettiği, aradaki 4 çocuğun da el ele tutuşup anne ve baba arasında bir birleştirici vazifesi gördükleri düşünüldü. Bunun yanı sıra resmedilen kuşun babanın kafasına pismemesi ise evi terk eden babaya kızgınlığın çarpıcı bir dışavurumu olarak değerlendirildi.

Mental retarde tanısı olan 9 yaşındaki 12 numaralı olgunun yaşa göre resim çizim yeteneğinin yaklaşık 4 ila 5 yaş ile uyumlu olarak düşük olduğu gözlemlendi.

Cinsel istismar mağduru çocukların ise cinsel aktivitenin türüne göre organları abartılı ve büyük çizerek ön plana çıkardıkları görüldü. Olgu 13'ün istismarcısını resmettikten sonra üstünü karalaması o kişiye duyduğu öfkenin dışavurumu olduğu ve ikinci resminde ise büyük bir erkeklik organı çizmesinin ise maruz kaldığı istismarın türü ile uyumlu olduğu gözlemlendi. Oral sekse zorlanmış olgu 14 ve 15'in ise çizdikleri insan figürlerinde ağız diğer organlara göre oldukça büyük resmettikleri görüldü (Case, 1999) (Waller, 2006)

SONUÇ

Çalışmaya dahil edilen çocuk olguların resimlerinden elde edilen bulgular psikiyatrik açıdan tanıları ile uyumlu bulundu. Sonuç olarak çizim yoluyla sanat terapisinin, sözel olarak açıklamada yetersiz kalınan duygu ve düşüncelerin sözel olmayan bir dışavurum yöntemi olduğu görüldü.

KAYNAKLAR

- 1- The Editors of Encyclopædia Britannica (2014). Art. Encyclopædia Britannica
<http://global.britannica.com/EBchecked/topic/630806/art> adresinden elde edildi.
- 2- Weiten, Wayne. *Psychology Themes & Variations*. 5th ed. Stamford: Wadsworth, 2001. 488-492.
- 3- Freeland, Cynthia. *But is it Art?* Oxford: Oxford Press, 2001.
- 4- Acar, Nilüfer. (2015) *Gestalt Terapi - Ne Kadar Farkındayım?*. (6. Basım) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- 5- Winnicot, D.W. (2015) *Playing and Reality* (2nd Ed.) Routledge Classics.
- 6- Nancy Nainis, Judith A. Paice, Julia Ratner, James H. Wirth, Jerry Lai, and Susan Shott, (2006) *Relieving Symptoms in Cancer: Innovative Use of Art Therapy*. *Journal of Pain and Symptom Management*, (31-2), 162-170
- 7- Cohen, N.H, Carr, R.(2008). *Art Therapy and Clinical Neuroscience*. Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- 8- Case, C., Dalley, T. (1999) *Working with Children in Art Therapy*. (4th Ed.) Newyork: Routledge by Taylor and Francis.
- 9- Waller, D.(2006) *Art Therapy for Children: How It Leads to Change*. *Clinical Child Psychology and Psychiatry* (11-2), 271-282